

Høring – bruk av motorkjøretøy for å transportere ut felt villsvin

1. Innledning og bakgrunn

I Norge defineres villsvin som en fremmed art. Villsvinet er vurdert av Artsdatabanken til å utgjøre en høy økologisk risiko i norsk natur, blant annet fordi arten sprer seg raskt og kan påvirke stedegne arter og sjeldne naturtyper.

Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet la i november 2019 fram en handlingsplan mot villsvin. Handlingsplanen var utarbeidet av Mattilsynet og Miljødirektoratet i fellesskap, etter oppdrag fra de to departementene. Målsettingen i planen er færrest mulig villsvin på et minst mulig område.

Det er lov å jakte villsvin hele året, og det er et ønske om å effektivisere villsvinjakten. I dag er det tillatt å bruke motorkjøretøy i utmark til å frakte jaktutbytte ved jakt på elg og hjort, og i en viss utstrekning også ved jakt på villrein. En tilsvarende adgang finnes ikke for villsvin. Villsvin regnes som storvilt og kan veie opp til 250 kg. For å legge bedre til rette for utøvelse av villsvinjakt vurderer Klima- og miljødepartementet å endre forskrift for bruk av motorkjøretøyer i utmark og på islagte vassdrag slik at det åpnes for bruk av motorisert kjøretøy til uttransport av felt villsvin tilsvarende som for elg og hjort.

2. Gjeldende rett

I Norge er det et generelt forbud mot all motorferdsel i utmark, jf. motorferdselloven § 3: *I utmark og vassdrag er motorferdsel ikke tillatt med mindre annet følger av denne lov eller vedtak med hjemmel i loven.*

Med motorferdsel menes bruk av kjøretøy, båt eller andre flytende eller svevende motordrevne fartøyer, samt landing og start med luftfartøy.

Det går frem av lovens forarbeider at utgangspunktet for reguleringen av motorisert ferdse i utmark er å søke å begrense ferdse i utmark til formål og behov som har en allment akseptert nytteverdi, og derved begrense unødvendig kjøring og fornøyleskjøring. Samtidig skal regelverket sikre at den kjøring som er tillatt skjer til minst mulig skade og ulempe for naturmiljø og friluftsliv (Ot.prp. nr. 45 (1976–77), Ot.prp. nr. 60 (1986–87)).

Motorferdselloven med tilhørende forskrifter gjør flere unntak fra forbudet mot motorferdsel. Unntakene knytter seg i all hovedsak til nyttekjøring.

Bruk av motorkjøretøyer er i all hovedsak regulert i forskrift 15. mai 1988 nr. 356 for bruk av motorkjøretøyer i utmark og på islagte vassdrag (heretter omtalt som forskriften).

Forskriften § 2 første ledd bokstav b gjør unntak fra motorferdsel forbudet for bruk av motorkjøretøy på bar mark utenfor veg til bl.a. transport av jaktutbytte ved jakt på elg og hjort. Kjøring skal om mulig følge eldre kjørespor, jf. § 2 andre ledd. Det er ikke krav om søknad til kommunen. Det følger av den alminnelige eiendomsretten at kjøring krever samtykke fra grunneier.

Bestemmelsen hjemler ikke uttransport av felt villsvin. Forskriften har en generell dispensasjonsbestemmelse som gir kommunen anledning til «i unntakstilfelle» etter skriftlig søknad å gi tillatelse til kjøring dersom søkeren «påviser et særlig behov som ikke knytter seg til turkjøring, og som ikke kan dekkes på annen måte». Det er tvilsomt om frakt av skutt villsvin kan tillates etter denne bestemmelsen. Uansett er bestemmelsen neppe særlig praktisk å anvende i disse sakene.

3. Vurderinger

Den nasjonale ambisjonen er at vi skal ha færrest mulig villsvin over et minst mulig geografisk område i Norge, jf. handlingsplanen mot villsvin. Det fremgår av handlingsplanen at jakt er det mest effektive virkemiddelet for reduksjon av villsvinbestanden, og planen inneholder en rekke forslag til tiltak som kan effektivisere villsvinjakta. Denne jakta er krevende. Dette taler for at tiltak som kan fremme interessen for slik jakt og gjøre det enklere å felle flere villsvin, bør innføres. Motorisert uttransport er ikke nevnt i handlingsplanen. Spørsmålet er likevel bragt på bane blant annet av «Villsvinprosjektet» som ble startet høsten 2019 av Norges Bondelag, Glommen Mjøsen Skog SA, Viken Skog SA, NORSKOG og Utmarksavdelingen for Akershus og Østfold med finansiering fra Østfold fylkeskommune og jordbruksavtalen 2019. Prosjektet er grunneiernes oppfølging av handlingsplan mot villsvin.

Åpning for motorisert uttransport av felt villsvin er et tiltak som eventuelt vil komme i tillegg til øvrige tiltak for å effektivisere villsvinjakta.

Voksne villsvin er kompakte og tunge dyr. Villsvin kan videre være bærere av sykdommer. Det er derfor ønskelig å fjerne også slakteavfall fra fellingsområdet. Det gjør det tyngre å frakte ut dyret. Vekten på voksne villsvin ligger i samme område som hjort.

Det felles årlig ca. 50.000 hjort og 30.000 elg som potensielt kan hentes ut med motorkjøretøy på barmark. Til sammenligning ble i alt 450 villsvin skutt i løpet av jaktåret 2020/2021. Det var en økning på 140 dyr fra året før (kilde: SSB). Det er uklart hvor mange av disse det vil være aktuelt å hente ut med motorkjøretøy i utmark. På landsbasis vil likevel ikke en adgang til motorisert uttransport av villsvin utgjøre en stor økning i antall transporter med motorkjøretøy i forhold til det som allerede er tillatt for elg og hjort. På den annen side ble tre av fire villsvin felt i Halden og Aremark (hhv. 186 og 151 dyr i hver av kommunene). Det er flere enn det felles elg og hjort i disse kommunene. Dette henger naturlig sammen med villsvinets utbredelse, som antas å være i det vesentligste avgrenset til kommuner langs grensen mot Sverige fra Halden i sør til Åsnes i nord. Det betyr at en åpning for motorisert ferdsel – herunder de mulig negative virkningene av slik ferdsel – først og fremst får virkning i disse områdene.

Hovedargumentene mot å åpne for motorisert uttransport av villsvin er støy og annen forurensning, terrengskader, vegetasjonsslitasje og forstyrrelser av fugle- og dyrelivet. Bruk av kjøretøy på barmark vil ofte føre til slitasje og skade på terrenget ved at belter og hjul etterlater seg merker og sår i naturen. I visse naturtyper som f.eks. myr, våtmark, sparsom

og sentvoksende vegetasjon, kan sporene etter motorkjøretøy bli langvarige. Villsvin kan videre (i motsetning til for eksempel elg og hjort) felles hele året.

Skadevirkningene må avveies mot at det er nasjonalt ønskelig å redusere bestanden av villsvin, og derfor stimulere til villsvinjakt og vise imøtekommenhet overfor grunneiere og andre som bidrar til denne jakta.

Gitt de delene av landet villsvinene holder til, med forholdsvis tett nettverk av veier og skogsbilveier, vil det i de fleste tilfeller bare være behov for å benytte motorkjøretøy ved uttransport av felte villsvin over relativt korte avstander i terrenget. Hoveddelen av fellingene vil trolig skje i nærhet av dyrket mark eller vei, gjerne i tilknytning til åteplass i skog – som gjerne ligger nær vei. Uttransport av felt villsvin i terrenget vil derfor i mange tilfelle være overkommelig uten bruk av motorkjøretøy.

4. Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslaget vil ikke ha økonomiske eller administrative konsekvenser på kort sikt. På lang sikt kan forslaget medvirke til å begrense villsvinbestanden og redusere negative effekter av villsvin, for eksempel knyttet til utbrudd og spredning av alvorlige dyresykdommer, skader i sårbare naturtyper, skader i landbruket og trafikkpåkjørslar.

5. Forslag

Departementet foreslår at forskrift 15. mai 1988 nr. 356 for bruk av motorkjøretøyer i utmark og på islagte vassdrag § 2 første ledd endres slik (endring i kursiv):

§ 2.

Motorkjøretøy kan på bar mark utenfor veg nyttes til:

- a. formål som nevnt i motorferdselslovens § 4 første ledd,
- b. transport av jaktutbytte ved jakt på *elg, hjort og villsvin*, og transport ved jakt på villrein innenfor Hardangervidda villreinområde slik dette er avgrenset av Miljødirektoratet. Kjøring i nasjonalparken kan bare skje i samsvar med vernereglene for området, og utenfor bare for nødvendig transport etter sleper som tidligere er fastsatt av Direktoratet for statens skoger på statsgrunn og av kommunen/grunneiere på privat grunn,
- c. offentlig oppsyns- og tilsynstjeneste,
- d. nødvendig transport i samband med fiskekultiveringstiltak i offentlig regi,
- e. nødvendig transport i forbindelse med anlegg og drift av veger og større anlegg.